

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
МКУ "КОМИТЕТ ПО ОБРАЗОВАНИЮ" АМО "ЕРАВНИНСКИЙ РАЙОН"
МАОУ "Исингинская СОШ "

РАССМОТРЕНО

Руководитель ШМО

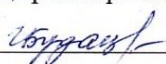
Ж.В.Долсонова

Протокол №1

от «28» 08. 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

Г.Г.Будацыренова

Протокол №1

от «31» 08. 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

О.Ц.Базарова

Приказ № 210-пар.2

от «31» 08. 2023г.

Рабочая программа

по бурятской литературе Х.Г.Цыденова,Ц.Б.Цыренова,Ж.Ц.Жамбуева 6 класс, 2 часа
предмет, состав УМК, класс, час

1. Тайлбари бэшэг

Энэ программа хадаа 6- дахи классай “Бэлиг” хэблэлээр гарахан Х.Ц. Цыденова, Ц.Б.Цыренова, Ж.Ц.Жамбуева авторнуудай “Буряад литература” гэхэн ном баримтална.

Программа иимэ хубинуудһаа бүридэнэ: тайлбари бэшэг, хараалагдаһан дүнгүүд, һурагшад 6 - хи класс дуургэхэдээ иимэнууд шадабаритай ба дадалтай болохо ёһотой, сэдэбуудэй гаршаг, календарна-тематическа түсэб, һуралсалай методическа хэрэгсэлнууд. 6 классай литературынын курс һурагшадые уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходотойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабариинь хүгжэхэ, уншаһан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элируулэн ойлгодог, һонирходог болгохоһоо гадна һурагшадай зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридүүлхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо гэхэн зорилгонуудые табина.

2. Хараалагдаһан дүнгүүд «Буряад литература» 6 класс

1	Личностно	-өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ -оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрэ харуулха -хэлээ баян, тодо, уран, сэбэр болгохоёо оролдохо; -түрэл орондоо, байгаалидаа дуратай байһанаа, уг гарбалайнгаа утаһа мэдэһэнээ харуулжа шадаха; -уншаха, харилсаха дуратай байха; -бэшэхэ шадабаритай байха, шагнажа абаад бэшэхэ, зохёон бэшэхэ; -сэдхэлэйнгээ байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнүүд тухайгаа зохёон бэшэхэ; -түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха; -өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха. -өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ; -багшатаа сугтаа һуралсалай проблемнжэ асуудал яааж шийдхэхэ тухайгаа -хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха; -хэһэн ажалтай түсэбтэй, алгоритмын ёһотой тааруулха, зэргэсүүлхэ, ажалаа шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо; -өөрынгөө, һурагшадай ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болообиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо.
2	Метапредметнэ	-шухала хэрэгтэй мэдээсэлнуудые бэдэржэ, компьютер болон интернетэй хусөөр мэдээнүүдые олохо, хэрэглэжэ шадаха; - шуумжэлэл, шэнжэлэл хэжэ, дутаг дундануудые элируулжэ; - хэһэн ажалдаа арга боломжонуудые тааруулжа, шалгалта, сэгнэлтэ угэжэ шадаха; - юумые сасуулжа, тааруулжа, шалтаг хойшолоной холбоо байгуулжа, бодолоо удаа дараалуулан һубарюулжа шадаха; - монологическа хэлэлгэ һайнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө һанамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнэ ойлгуулжа, баримталжа, хамгаалжа шадаха.

3	Предметнэ	-хурагшад иимэ юумэнуудые мэдэхэ ёһотой: -үзэхэн зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрые; -үзэхэн зохёолойнгоо гол үйлэнуудые (сюжет, геройнууд, тэдэнэй хоорондох харилсаан тухай; -портрет,пейзаж, эпитет, метафора тухай, тэдэнэй онсо янзануудые; -программаар хараалагдаһан сээжэлдэхэ ёһотой зохёолой хэхэгүүдые ,шүлэгүүдые. хурагшад иимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой: -уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэхэн уран зураглалые хөөрөжэ; -үзэжэ байһан зохёолой гол шухала үйлэнүүдые бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа; -зохёол сохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие , сагые, тэрэнэй хойшолонгые элирүүлжэ; -үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалиин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа; -зохёолой геройдо оорынь хэхэг,хэрэг, үйлэ, хэлэхэн һанал бодолынь баримталан, характеристикэ үгэжэ; -уран зохёол болон хрестомати сорхи текст зүбоор, тодорхойгоор уншажа;
---	------------------	---

**3. хурагшад 6 - хи класс дуургэхэдээ, иимэнууд шадабаритай
ба дадалтай болохо ёһотой**

хурагшад гол түлэб иимэ юумэ мэдэхэ ёһотой	хурагшад иимэ юумэ шадаха ёһотой
- уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха тайлбарилга; - уран зохёолшоной намтарһаа тон шухала мэдээнүүдые; - уран зохёолнуудай текстнүүдые; - шудалан үзэжэ байһан зохёолой герой болоод гол үйлэдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэхээ гадна, тэдэнэй хоорондох харилсаа холбоонуудые, типическэ удха шанар; - уран зохёол бэшэхэ гол шухала аргууд, зураглалай янзанууд, зохёолой темэ, идей, гол удха, уран зохёолой геройнууд, сюжет г.м. литературна теориһоо ойлгосонуудые; - байгуулгын (композициин) шухала онсо	- уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэхэн уран зураглалые хөөрөжэ; - үзэжэ байһан зохёолой гол шухала үйлэнүүдые (эпизодуудые), үйлэдэгшэ нюурай хэлэхэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа; - үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалиин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа; - зохёолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба геройдо үгэхэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо; - уран зохёолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниинь хараадаа абажа,

янзануудыг, хэлэнэй зураглан тодорхойлох арга хэрэгсэлнүүд; - программын эрилтын ёһоор сээжэлдэһэн шүлэгүүд, эпическэ зохёолой хэһэгүүд; - литературна зан абари (характер), литературна тип, романтизм, реализм гэхэн ойлгосонуудай шухала шэнжэнүүд г.м.	тодоор, уранаар уншажа; -уран зохёолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ түсэб табижа г.м.
---	--

4. Сэдэбүүдэй гаршаг

№	Нэрэ хубаалга, сэдэб	Сагай хубаари	Удха	Шалгалтын түхэлнүүд
1	Оршоло. Уран зохёол- үгын искусство	1 час		
2	Арадай аман зохёол	15 саг	Үльгэр тухай ойлгосо. «Аламжа Мэргэн» үльгэр. Эпос тухай ойлгосотой танилсуулга, эпическэ зохёол соохи үүргэтэй, буряад арадай үльгэрнүүдэй онсо илгаатай, уран найруулгын шэнжэ, онсо зүйлнүүдтэнь анхарал хандуулга. Эдэ бүгэдэ тухай жэшээнүүд дээрэ үндэһэлэн юрэнхы ойлгосо үгэхэ. «Бөө мүргэлэй зохёол». «Хаан Шаргай хадын бии болоһон» тухай. «Буряад хэлэнэй сахим һураха бэшэг» соохи «Ёһо заншал» гэхэн халбари хэрэглэхэ	1- Практическа ажал. 1- Шалгалтын тест.
3	Ниитэ монголой уран зохёол	11 саг	Буддын шажанай уран зохёол тухай ойлгосо. «Шэдитэ хүүр», «Хэнтэг үбгэн ба гэнэн хүгшэн». «Арсалан һарлаг хоёр». Буддын шажанай зохёолнуудай гол удхада анхаралаа хандуулха. «Сайн үгэтэ эрдэниин сан субашид». (Зохёолһоо хэһэгүүд). «Сайн	1- Хэлэ хугжөөлгэ

			үгэтэ эрдэнийн сан субашид». «Субад» гэхэн зохёолой байгуулга, гол удха, тэрэнэй заабаринуудта һурагшадай анхарал хандуулха, зүбөөр ойлгуулха шухала	
4	ХХ зуун жэлэй буряад уран зохёол	2 саг	Ритм ба шүлэгэй хэмжүүр. Буряад шүлэгэй байгуулга. Ород шүлэгэй байгуулгын илгаа. Олицетворени, метафора тухай ойлгосо үргэдхэлгэ. Шүлэглэмэл мүнүүдэй түрүүшын абьяануудые холбожо, «толгой холболго» (аллитераци) байгуулжа туршаха.	
5	Эхэ орон	14 саг	Н.К.Петонов “Минии Росси”, Б.Д. Абидуев “Сонхоор малайхан һара”, Ц-Д. Ж-Б. Дамдинжапов «Юрын буряад эхэ». Зохёол уншахадаа, юундэ уран зохёолшо хөөрөөнэйнгөө эхиндэ гол нюураингаа нэрыень Бүмбүү хүгшэн гэжэ үгэнэб, харин һүүлшын мүнүүдтэ Бүмбүү Базаровна гэнэб? Өөрынгөө һанамжа баталалга.	1- Шалгалтын тест 2- Хэлэ хугжөөлгэ
6	Хани нүхэсэл	9 саг	Ц. Н. Номтоев «Эдэбхи». Уран зохёолшын намтартай танилсажа, юундэ ехэнхидээ үхибүүдтэ зорюулжа бэшэнэб гэжэ элирүүлхэ. Уншаһан зохёолоороо һанамжаяа хубаалдажа һуралга хүгжөөхэ.	1- Шалгалтын тест
7	Түрэл нютагай байгааи	5 саг	Туужа эпическэ зохёолой нэгэ жанр болоно гэхэн ойлгосотой танилсуулга. Авторай уран аргуудые хэрэглэлгэ (зураглал, диалог, портрет г.м.) ямар үүргэтэйгээр хэрэглэгдэһые	1- Хэлэ хугжөөлгэ

			элирүүлхэ шадабари үргэдхэлгэ. Ц. Н. Номтоев «Эдэбхи». Уран зохёолшын намтартай танилсажа, юундэ ехэнхидээ үхибүүдтэ зорюулжа бэшэнэб гэжэ элирүүлхэ. Уншалан зохёолоороо наамжаяа хубаалдажа хуралга хүгжөөхэ.	
8	Басни	3 саг	Б.Базарон. «Эрдэмтэй эрбээхэй». Э.С.мангзаровай “Золдоо хатархан зомгоохон”	1- Шалгалтын ажал
9	Баллада	2 саг	Баллада тухай ойлгосо. Ц-Д. Дондогой «Гэр тухай баллада». Баллада тухай ойлгосотой танилсуулга.	
10	Хүүгэдэй драматическа буряад орон зохёол	6 саг	М.Ж.Батоинай “Хүхэ зүхэтэй үнэгэн”. Драматическа зохёолой гол жанрнуудтай танилсуулга	1- Хэлэ хугжөөлгэ

5. Календарна-тематическа түсэб

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари	Болзор	
			тусэбөөр	унэн
1 четверть				
1	Оршоло. Уран зохёол- үгын искусство	1	1 недели	
Арадай аман зохёол			15 саг	
2	Онъһон үгэнүүд. Хошоо үгэнүүд	1	1 недели	
3	Таабаринууд	1	2 недели	
4	Буряад арадай аман зохёолой ёһо гуримай поэзи	1	2 недели	
5	Сагаалганай дуунууд. Ёохорой дуунууд	1	3 недели	
6	Практическа ажал. Еохорой, сагаалганай дуунууды суглуулха	1	3 недели	
7	Тоонто тайха, милан, хорюул сээр тухай	1	4 недели	
8	Домог – үльгэр тухай ойлгосо	1	4 недели	
9	Дэлхэйн бии болоһон тухай	1	5 недели	

10	Ульгэр тухай ойлгосо	1	5 недели	
11	“Аламжа Мэргэн”- буряад арадай гайхамшагта үльгэр	1	6 недели	
12	“Аламжа Мэргэн”-1,2,3- дахи бүлэгүүд	1	6 недели	
13	“Аламжа Мэргэн”-4,5,6,7- дохи бүлэгүүд	1	7 недели	
14	“Аламжа Мэргэн”-8, 9, 10, 11- дэхи бүлэгүүд	1	7 недели	
15	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. “Аламжа Мэргэнэй баатаршалганууд” гэхэн сэдэбээр зохёолго бэшэхэ	1	8 недели	
16	Шалгалтын тест	1	8 недели	
Хамта дээрээ		16 час		
2 четверть				
Ниитэ монголой уран зохёол			11 саг	
17	Ниитэ монголой уран зохёол тухай. “Оюун түлхюур”	1	9 недели	
18	Һургаалай зохеолнуд тухай.	1	9 недели	
19	Сажаа Бандида Гунгаажалцан. “Сайн үгэтэ Эрдэнии сан субашад”. Мэргэн һайниие мэдэхэ тухай. Ухаатай зониие мэдэхэ тухай.	1	10 недели	
20	Муу зониие мэдэхэ тухай. Һайн ба муу хоёрве мэдэхэ тухай. Му ябадалые мэдэхэ тухай	1	10 недели	
21	Юрын юумые мэдэжэ ябаха тухай. Юрын ажабайдалай асуудалнуудые мэдэхэ тухай.Юрын ябадалые мэдэхэ тухай.Номоор ябаха ёһо журам тухай	1	11 недели	
22	Ринчен Номтоев “Аршаанай дуһал” гэхэн тайлбари зохёол тухай	1	11 недели	
23	“Аршаанай дуһал” Заан хулгана хоёр. Галандага шубуун. Хүхэ зүһэтэй үнэгэн	1	12 недели	
24	Булудхаһаа тодхортоһон бөөһөнүүд. Арьяатанай хаан арсалан борохон туулай хоер.Худагай һохор баха.Хаан хүбүүн бирманай хүбүүн хоёр.	1	12 недели	
25	Текстээр һанамжа бэшэхэ алгоритм. “Галан шубуун” гэжэ онтохоной жэшээ дээрэ һанамжа бэшэхэ	1	13 недели	
26	“Шэдитэ хүүр” гэхэн зохёол тухай.Шубуун дэгэлтэ	1	13 недели	
27	Хэнтэг үбгэн ба гэнэн хүгшэн.Арсалан һарлаг хоёр.	1	14 недели	
XX зуун жэлэй буряад уран зохёол			2 саг	

28	Уянгата гү, али уянгата зохёол тухай. Пейзажна уянга. Хэлэнэй уран арганууд.Зэргэсүүлгэ	1	14 недели	
29	Эпитет. Метафора. Олицетворени.	1	15 недели	
Эхэ орон			14 саг	
30	В.К.Петоновай зохёохы зам, «Минии Росси». Б.А.Абидуевай зохёохы зам «Сонхоор малайхан нара»	1	15 недеди	
31	Д.З.Жалсараевай зохёохы зам “Эхэ тухай дуун”	1	16 недели	
32	Шалгалтын ажал.	1	16 недели	
Хамта дээрээ		16 час		
3 четверть				
33	Үргэлжэлһэн зохёол тухай. Ц-Д.Ж-Б.Дамдинжаповай зохёохы зам “Юрын буряад эхэ”	1	17 недели	
34	“Юрын буряад эхэ”	1	17 недели	
35	С.С.Цырендоржиев зохёохы зам, «Шобоодой»	1	18 недели	
36	«Шобоодой»	1	18 недели	
37	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Шобоодойдо тодорхойлолго бэшэхэ	1	19 недели	
38	Л.Д.Тапхаевай зохёохы зам, «Фермын үхибүүд»	1	19 недели	
39	Ц.Р.Галановай зохёохы зам, “Хүгжэм”	1	20 недели	
40	“Эжын найхан сэдхэл” гэхэн сэдэбээр хhhphh бэлдэхэ	1	20 недели	
41	Ч.Ц. Цыдендамбаевай зохёохы зам, «Шэнэ байшан»	1	21 недели	
42	«Шэнэ байшан»	1	21 недели	
43	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. “хамтын ажал хүсэтэй” гэхэн сэдэбээр зохёолго бэшэхэ	1	22 недели	
Хани нүхэсэл			9 саг	
44	Ч. Цыдендамбаев “Талын аадар”	1	22 недели	
45	“Талын аадар”		23 недели	
46	Ж.Балданжабоной зохёохы зам, “Алханын нюусанууд”	1	23 недели	
47	Энэ юун гээшэб?. Бэлэдхэл ба замда гараха	1	24 недели	
48	Байгаалин таабари.Үүдэн сумын дэргэдэ	1	24 недели	
49	Уршагта хүни. Алханын орой дээрэ	1	25 недели	

50	Юун энэһэн байгаа?. Хододоо сугтаа!	1	25 недели	
51	Дабталгын асуудалнууд ба даабари	1	26 недели	
52	Шалагалтын тест	1	26 недели	
Хамта дээрээ		20 час		
4 четверть				
Түрэл нютагай байгаали			5 саг	
53	Ц.Н.Номтоевай зохёохы зам, “Эдэбхи”	1	27 недели	
54	“Эдэбхи”4,5,6- дахи бүлэг	1	27 недели	
55	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. “Нуур дээрэ” гэхэн зураг тус зохёолой удхатай холбожо, “Түрэл байгаалия хамгаалая” гэхэн сэдэбээр зохёолго бэшэхэ	1	28 недели	
56	Г.Х.Базаржапова-Дашеева ”Зунай үдэшэ”, “Нара хүлээнэб”	1	28недели	
57	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. “Улаалзайн хаһа” гэхэн зурагаар зохёолго бэшэхэ	1	29 недели	
Басни			3 саг	
58	Басни тухай ойлгосо	1	29 недели	
59	Б.Б.Базаронон “ Эрдэмтэ эрбээхэй”. Э.С.Манзаров “Золдоо хатарһан зомгооһон”	1	30 недели	
60	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Басни бэшэжэ туршалга	1	30недели	
Баллада			2 саг	
61	Баллада тухай ойлгосо	1	31 недели	
62	Ц. Ц. Дондогойн зохёохы зам, “Гэр тухай баллада”	1	31 недели	
Хүүгэдэй драматическа буряад орон зохёол			6 саг	
63	Хүүгэдэй драматическа буряад уран зохёолой онсо шэнжэнүүд	1	32 недели	
64	М.Ж.Батоин “Хүхэ зүһэтэй үнэгэн”	1	32 недели	
65	“Хүхэ үнгэтэй үнэгэн”1,2,3- дахи зураг	1	33 недели	
66	“Хүхэ үнгэтэй үнэгэн”4,5,6- дахи зураг	1	33 недели	
67	“Худал элирбэ, үнэн диилэбэ” гэхэн сэдэбээр үнэгэн тухай хөөрөө бэлдэхэ	1	34 недели	
68	Шалгалтын ажал	1	34 недели	
Хамта дээрээ		16		
Жэл соо		68 час		

6. һуралсалай методическа хэрэгсэлнууд

1. Х.Г.Цыденова, Ц.Б.Цыренова, Ж.Ц.Жамбуева 6-дахи классай һуралсалай ном-хрестомати, 2 хубитай, Улаан- Үдэ, “Бэлиг”, 2018 он.
2. Буряад һургуулиин программа. Буряад литература 5-11 классууд. У-У, 2009
3. Б.Б.Батоев. Уран зохоолнуудые 5-11 классуудта зааха тухай. У-У, 2002
4. Г. ба Ц. Чимитовууд. Ульгэрэй далай. -2004
5. М.Ж.Самбуев. Зуун дуун. - 1990
6. Х. Дармаева. Буряад литератураар тестнууд. - У-У, 2003